

Vzdelávacia oblasť: Človek a hodnoty

Učebné osnovy z etickej výchovy

Charakteristika učebného predmetu

Poslaním povinnej voliteľného predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa neuspokojuje iba s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu (zvnútornenie) mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi.

Etická výchova sa v prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Pre etickú výchovu je primárny rozvoj etických postojov a prosociálneho správania. Jej súčasťou je aj rozvoj sociálnych zručností /otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných.../ ako aj podpora mentálnej hygieny, podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia.

Vzdelávacie obsahy etickej výchovy je orientovaný na atribúty, ktoré treba v dieťati rozvíjať, aby sme dosiahli výchovné ciele. Tieto atribúty sa premietajú v tematických celkoch učebných osnov. Ide o tzv. desať základných tém a šesť aplikačných tém.

Otvorená komunikácia

Dôstojnosť ľudskej osoby, sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba

Pozitívne hodnotenie iných

Tvorivosť a iniciatíva

Vyjadrovanie citov

Empatia

Asertivita

Reálne a zobrazené vzory

Prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo

Komplexná prosociálnosť

Etika – hľadanie koreňov prosociálneho správania

Etika a ekonomické hodnoty

Etika a náboženstvá – tolerancia a úcta

Rodina, v ktorej žijem

Výchova k manželstvu a rodičovstvu

Ochrana prírody a životného prostredia

V tematickom okruhu **Otvorená komunikácia** sa žiaci zoznamujú navzájom v spoločnosti, v triede. Osvojujú si základné spôsobilosti verbálnej i neverbálnej komunikácie, naučia sa používať základné komunikačné spôsobilosti medziľudských vzťahov, vytvoria sa základy aktívneho počúvania.

V tematickom okruhu **Dôstojnosť ľudskej osoby, sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba** sa žiaci naučia spoznávať svoje silné aj slabé stránky, naučia sa nadobúdať správnu sebaúctu, posilňovať sebaocenenie, vážiť si seba samého, svoju individualitu, vytvárajú si základy sebaúcty a dôstojnosti ľudskej osoby.

Tematický okruh **Pozitívne hodnotenie iných** učí žiakov pozitívne prijať a hodnotiť iných v podmienkach bežných i sťažených, pozitívne vnímať a reálne hodnotiť situácie a udalosti.

Tematický celok **Tvorivosť a iniciatíva** podnecuje tvorivosť detí v rôznych oblastiach, vytvára schopnosť chápať, akceptovať iných s uplatnením tvorivého prístupu, vytvára predpoklady na rozvoj tvorivosti v medziľudských vzťahoch, vrátane riešenia problémov.

Ďalšou súčasťou etickej výchovy žiakov na 1. stupni základnej školy je **Vyjadrovanie citov**. Žiaci sa naučia identifikovať, pomenovať a vyjadrovať city, vytvárať schopnosť nenásilným spôsobom usmerňovať city, prejavovať city voči iným a akceptovať citové prežívanie iných.

V tematickom okruhu **Empatia** žiaci majú pochopiť podstatu a význam empatie, majú pochopiť na primeranej úrovni práve prežívané myšlienky a city iného, majú si vytvoriť elementárne základy sociálnej empatie.

V tematickom okruhu **Asertivita** si žiaci utvárajú základy asertivity, posilňujú individualitu osobnosti a schopnosti byť sám sebou, osvojujú si nenásilné riešenie konfliktov.

Tematický celok **Reálne a zobrazené vzory** učí žiakov osvojovať si zmysel hodnoty modelu prosociálneho správania, utvárať primeranú schopnosť nazerania na negatívne vzory, vychováva kritického diváka.

V tematickom okruhu **Prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo** žiaci utvárajú základy a posilňujú kooperatívne správanie sa vo všeobecnosti, utvárajú schopnosť nezištne pomáhať iným a mať vnútorné uspokojenie z tejto činnosti, utvárajú si schopnosť prosociálneho správania v sťažených podmienkach.

Tematický celok komplexná prosociálnosť rozvíja základy porozumenia a spolupatričnosti, prijatia odlišností v rámci etnických a národnostných skupín, osôb na okraji spoločnosti, oslabenie a prevencia negatívnych postojov k nim.

Z aplikačných tém sú do osnov etickej výchovy na 1. stupni základnej školy zaradené témy **Rodina** vrátane výchovy k manželstvu a rodičovstvu a **Ochrana prírody a životného prostredia**.

Ciele učebného predmetu

Cieľom etickej výchovy na 1. stupni ZŠ je viesť žiakov k sebaúcte, k autonómnemu cíteniu a mysleniu, naučiť žiakov hodnotiť, zaujímať stanoviská, rozlišovať dobro od zla. Žiak by sa mal naučiť spoznať prvky efektívnej komunikácie, dôvody a prvky prosociálneho správania primerané veku. Etická výchova má umožniť žiakom spoznať zásady dobrých medziľudských vzťahov, podporovať u žiakov rozvoj sociálnych zručností, aby sa v nich zvnútorňovali prosociálne hodnoty, postoje a sociálne normy. Úlohou tohto predmetu je aj formovať spolupracujúce spoločenstvo žiakov.

Prvý ročník

1 hodina týždenne, 33 hodín ročne

1. Charakteristika predmetu

Vzdelávací obsah učiva je rozdelený na päť tematických celkov:

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Prvky prosociálneho správania

Ľudská dôstojnosť

Pozitívne hodnotenie iných

Naša rodina

V tematickom okruhu Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch sa ponúka žiakom vízia spolupracujúceho spoločenstva ako základu pre dobré spolužitie.

V rámci okruhu Prvky prosociálneho správania sa žiaci učia vzájomnej úcte pri komunikácii.

V okruhu Ľudská dôstojnosť si žiaci uvedomujú vlastnú hodnotu.

V tematickom okruhu Pozitívne hodnotenie iných sa žiaci naučia hodnotiť seba a zaujímať správne postoje k ľuďom.

V okruhu Naša rodina si žiaci uvedomujú hodnoty rodiny pre jednotlivca i pre spoločnosť.

2. Ciele predmetu

Cieľom etickej výchovy v prvom ročníku je vytvárať prosociálne spoločenstvo žiakov, viesť žiakov k sebaúcte, autonómii cítenia a myslenia, naučiť sa hodnotiť, zaujímať stanoviská, rozlišovať dobro od zla. Osvojovať si sociálne spôsobilosti potrebné v sociálnych kontaktoch s inými ľuďmi.

3. Kľúčové kompetencie

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- rozumie bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať
- získava schopnosť sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, vie rozoznať ozajstný problém, premýšľa o jeho príčinách a navrhne riešenie podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti
- vytvára si pozitívny sebaobraz, ktorý podporuje žiacku sebadôveru a sebarozvoj
- uvedomuje si vlastné potreby a aktívne využíva svoje možnosti
- uvedomuje si svoje práva a povinnosti a aktívne ich realizuje
- účinne spolupracuje v skupine, podieľa sa na vytváraní triednych a celoškolských pravidiel, je zodpovedný a dodržiava dohody
- podieľa sa na vytváraní podporujúcej a motivujúcej sociálno-emočnej klímy v triede a dobrých medziľudských vzťahov
- pozná základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu)
- správa sa kultúrne, kultivovane, primerane okolnostiam, situáciám, sociálnym pozíciám a rolovým funkciám
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr

4. Obsahový štandard

Prehľad tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch (10 hodín)
2. Prvky prosociálneho správania (6 hodín)
3. Ľudská dôstojnosť (5 hodín)
4. Pozitívne hodnotenie iných (4 hodiny)
5. Naša rodina (8 hodín)

Obsah tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Rodina. Skupina. Školská trieda. Pozdrav. Vďačnosť. Ospravedlnenie. Pravidlá skupiny.

2. Prvky prosociálneho správania

Úcta. Úcta k rodičom, učiteľom, starším ľuďom, spolužiakom. Prejavy úcty.

3. Ľudská dôstojnosť

Hodnota osoby. Moja hodnota. Rozdiel medzi mnou a ostatným svetom. Ľudská osoba. Sebaovládanie.

4. Pozitívne hodnotenie iných

Vlastnosti iných osôb. Pozitívne vlastnosti rodinných príslušníkov, spolužiakov. Vyjadrenie pozitívneho hodnotenia iných. Negatívne správanie a jeho dôsledky.

5. Naša rodina

Rodina a jej úloha v živote človeka. Vzťahy medzi členmi rodiny. Rodinné pravidlá. Komunikácia. Pomoc v rodine.

V rámci predmetu etická výchova v prvom ročníku budeme rozvíjať prierezové témy environmentálnej výchovy, dopravnej výchovy, osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

5. Výkonový štandard

Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- predstaviť seba i spolužiakov krátkou charakteristikou
- pomenovať dôvody pre vďačnosť, prosbu, ospravedlnenie
- podieľať sa na vytváraní pravidiel skupiny
- uviesť príklady úcty k rodičom, učiteľom a spolužiakom
- vyjadriť adekvátne vďačnosť, prosbu a ospravedlnenie
- riadiť sa pravidlami skupiny
- rešpektovať spolužiakov
- rozpoznať postupne rôzne vlastnosti ľudí
- uviesť vlastnosti, ktorými sa odlišuje od iných
- poukázať na dôležitosť sebaovládania v medziľudských vzťahoch
- rozlíšiť medzi dobrým a zlým správaním u seba i u spolužiakov
- uviesť dobré vlastnosti spolužiakov a príslušníkov rodiny
- zahrať scénu, kde vyjadrí pochvalu spolužiakom
- pomenovať rodinné vzťahy
- vysvetliť tri pravidlá vo vlastnej rodine
- uviesť príklad úctivej komunikácie v rodine
- napláňovať si konkrétnu pomoc pre členov rodiny

6. Pedagogické stratégie

Pre dosiahnutie cieľov výuky budú na vyučovacích hodinách využívané metódy, ktoré podporujú socializáciu detí a učenie sa cez zážitok: dialóg a diskusia, zážitkové (skúsenostné) metódy, učenie posilňovaním žiadúceho správania, učenie disciplinovaním. Aj keď zážitkové metódy budú v prevahe, budú sa prelínať s tzv. klasickými metódami. Jednotlivé cvičenia a techniky v etickej výchove nazývame aktivitami. Budú mať prevažne podobu hry, hranie rolí a scény (dramatizácia). V rámci vyučovacieho procesu bude uplatňovaný diferencovaný a individuálny prístup k včleneným žiakom.

7. Učebné zdroje

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová: Etická výchova v 1. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov, 2004

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová, Mgr. Eva Líšková: Etická výchova pre 1. ročník základných škôl, pracovné listy, 2007

8. Hodnotenie predmetu

Žiaci budú hodnotení podľa metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

Druhý ročník

1 hodina týždenne, 33 hodín ročne

1. Charakteristika predmetu

Vzdelávací obsah učiva je rozdelený na päť tematických celkov:

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Tvorivosť

Iniciatíva

Vyjadrovanie citov

Naša trieda

V tematickom okruhu Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch si žiaci osvoja základy spolupráce v skupinách, zdôvodňujú potrebu vzájomného počúvania, rozpoznávajú vzťah medzi právom a povinnosťou.

Tematický okruh Tvorivosť vedie žiakov k objavovaniu vlastných daností talentu, k rozvoju fantázie a pozorovacích schopností.

V rámci tematického okruhu Iniciatíva sa žiaci zameriavajú na iniciatívu pri poznávaní nových vecí, vytváranie dobra a zabraňovanie zlu.

Tematický celok Vyjadrovanie citov učí žiakov vyjadrovať a prežívať city v rodine a medzi rovesníkmi.

V tematickom okruhu Naša trieda si žiaci budujú vzťahy medzi sebou v triede.

2. Ciele predmetu

Cieľom etickej výchovy v druhom ročníku je, aby si žiak osvojil základné sociálno-komunikačné zručnosti, tvorivé riešenia každodenných situácií v medziľudských vzťahoch. Má rozvíjať a posilňovať komunikačné zručnosti, učiť sa vyjadrovať city, poznať svoje práva a povinnosti.

3. Kľúčové kompetencie

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- rozumie bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať
- získava schopnosť sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, vie rozoznať ozajstný problém, premýšľa o jeho príčinách a navrhne riešenie podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápavým a spolupracujúcim) spôsobom
- vytvára si pozitívny sebaobraz, ktorý podporuje žiacku sebadôveru a sebarozvoj
- uvedomuje si vlastné potreby a aktívne využíva svoje možnosti
- uvedomuje si svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti
- kontroluje vlastné konanie (vrátane násilných a sebazničujúcich modelov konania) a vie odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov
- uvedomuje si svoje práva a povinnosti a aktívne ich realizuje

- účinne spolupracuje v skupine, podieľa sa na vytváraní triednych a celoškolských pravidiel, je zodpovedný a dodržiava dohody
- podieľa sa na vytváraní podporujúcej a motivujúcej sociálno-emočnej klímy v triede a dobrých medziľudských vzťahov
- pozná základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu)
- správa sa kultúrne, kultivovane, primerane okolnostiam, situáciám, sociálnym pozíciám a rolovým funkciám
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr

4. Obsahový štandard

Prehľad tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch (7 hodín)
2. Tvorivosť (7 hodín)
3. Iniciatíva (5 hodín)
4. Vyjadrovanie citov (6 hodín)
5. Naša trieda (8 hodín)

Obsah tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Spolupráca. Vzťahy v triede. Právo a povinnosť. Práva a povinnosti v rámci rodiny a triedy.

2. Tvorivosť

Tvorivosť. Vlastné talenty. Pozornosť. Fantázia. Úsilie. Vytrvalosť. Prínos tvorivosti (úžitok, radosť, obohatenie iných). Tvorivosť, ktorá škodí a zarmucuje.

3. Iniciatíva

Iniciatíva – ochota, prekonanie lenivosti a obáv. Iniciatíva pri poznávaní nových vecí, pri vytváraní dobra a zabraňovaní zlu. Iniciatíva pri vytváraní dobrých vzťahov v triede i mimo nej.

4. Vyjadrovanie citov

City. Prežívanie citov. City v rodine, medzi rovesníkmi. Úcta k osobám opačného pohlavia. Úcta k citom iných.

5. Naša trieda

Naša trieda – spoločenstvo detí. Pozitíva a negatíva našej triedy. Vylepšovanie nášho spolužitia. Súdržnosť spoločenstva.

V rámci predmetu etická výchova v druhom ročníku budeme rozvíjať prierezové témy environmentálnej výchovy, dopravnej výchovy, osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

5. Výkonový štandard

Žiak na konci 2. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- vysvetliť pojem spolupráca na príkladoch
- zdôvodniť potrebu vzájomného počúvania
- rozpoznať vzťah medzi právom a povinnosťou
- vysvetliť svoje práva a povinnosti v škole i v rodine
- zhotoviť originálny darček pre spolužiaka
- zahrať pomocou pantomímy rôzne situácie
- vymyslieť spoločne príbeh o svojej triede
- oceniť originalitu iných
- dopĺňať znenie pravidiel skupiny
- uviesť príklady iniciatívneho správania
- určiť oblasť, v ktorej je iniciatívny
- zapájať sa do triednych a školských činností

- opísať jednoduchou formou, čo znamená slovo city
- prejaviť svoje city spojené s príjemným i nepríjemným prežívaním formou kresby – „moje city počas dňa“
- vyjadriť kultivovane svoje city
- uviesť, ako vhodnou formou vie vyjadriť city spojené s nepríjemným prežívaním
- rozlíšiť medzi vhodným a nevhodným správaním v triede
- predložiť návrhy na zlepšenie súdržnosti spoločenstva triedy
- prejaviť pochopenie so spolužiakmi
- prispieť k dobrej atmosfére v triede
- vyjadriť svoje pozitívne prania formou kresby

6. Pedagogické stratégie

Pre dosiahnutie cieľov výuky budú na vyučovacích hodinách využívané metódy, ktoré podporujú socializáciu detí a učenie sa cez zážitok: dialóg a diskusia, zážitkové (skúsenostné) metódy, učenie posilňovaním žiadúceho správania, učenie disciplinovaním. Aj keď zážitkové metódy budú v prevahe, budú sa prelínať s tzv. klasickými metódami. Jednotlivé cvičenia a techniky v etickej výchove nazývame aktivitami. Budú mať prevažne podobu hry, hranie rolí a scény (dramatizácia). V rámci vyučovacieho procesu bude uplatňovaný diferencovaný a individuálny prístup k začleneným žiakom.

7. Učebné zdroje

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová, Mgr. Eva Líšková: Etická výchova v 2. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov, 2005

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová, Mgr. Mária Otottová: Etická výchova pre 2. ročník základných škôl, pracovné listy, 2014

8. Hodnotenie predmetu

Žiaci budú hodnotení podľa metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

Tretí ročník

1 hodina týždenne, 33 hodín ročne

1. Charakteristika predmetu

Vzdelávací obsah učiva je rozdelený na päť tematických celkov

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Vcítanie sa do prežívania iných – empatia

Riešenie konfliktov – výchova k zmierlivosti

Pomoc, darovanie, delenie sa

Naša škola

V tematickom okruhu Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch žiaci vyhodnocujú pravdivé informácie o sebe a iných, rozpoznávajú rizikové situácie a negatívne ponuky, zvyšujú kvalitu otvorenej komunikácie.

Tematický okruh Vcítanie sa do prežívania iných – empatia žiaci hľadajú dôvody na radosť a smútok, chápu situácie iných ľudí prostredníctvom vlastných zážitkov.

V tematickom celku Riešenie konfliktov – výchova k zmierlivosti žiaci rozvíjajú sebaovládanie, upevňujú vzájomnosť a sebaúctu, chápu význam odpúšťania.

V rámci tematického okruhu Pomoc, darovanie, delenie sa žiaci vnímajú a prežívajú prosociálnosť, rozdiel medzi materiálnou a nemateriálnou pomocou.

V poslednom tematickom celku Naša škola žiaci poznávajú kvalitu a prednosti školy, rozvíjajú povedomie a príslušnosť k svojej škole.

2. Ciele predmetu

Cieľom etickej výchovy v treťom ročníku je nadobúdanie sociálnych zručností – asertivity, empatie. Žiaci sa učia efektívne komunikovať s rovesníkmi. Etická výchova v tomto ročníku napomáha zvnútorňovaniu prosociálnych hodnôt a postojov.

3. Kľúčové kompetencie

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- vyjadruje sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- rozumie rôznym typom textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať
- na základnej úrovni využíva technické prostriedky medziosobnej komunikácie
- získava schopnosť sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, vie rozoznať ozajstný problém, premýšľa o jeho príčinách a navrhne riešenie podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti
- rešpektuje kultúrnu rozmanitosť a preukazuje záujem o primeranú formu medzikultúrnej komunikácie
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápaným a spolupracujúcim) spôsobom
- vytvára si pozitívny sebaobraz, ktorý podporuje žiacku sebadôveru a sebarozvoj

- uvedomuje si vlastné potreby a aktívne využíva svoje možnosti
- uvedomuje si svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti
- sústreďuje sa na kvalitu a vhodnosť svojho výberu voľných činností, aktívne si chráni svoje fyzické a duševné zdravie
- kontroluje vlastné konanie (vrátane násilných a sebazničujúcich modelov konania) a vie odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov
- uvedomuje si svoje práva a povinnosti a aktívne ich realizuje
- účinne spolupracuje v skupine, podieľa sa na vytváraní triednych a celoškolských pravidiel, je zodpovedný a dodržiava dohody
- ochotne prijíma nové nápady, prípadne sám prichádza s novými nápady a postupmi, diskutuje o nich, prispieva k spoločnej práci
- podieľa sa na vytváraní podporujúcej a motivujúcej sociálno-emočnej klímy v triede a dobrých medziľudských vzťahov
- rešpektuje vkus iných ľudí a primerane veku dokáže vyjadriť svoj názor a vkusový postoj
- pozná základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu)
- správa sa kultúrne, kultivovane, primerane okolnostiam, situáciám, sociálnym pozíciám a rolovým funkciám
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr

4. Obsahový štandard

Prehľad tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch (5 hodín)
2. Vcítanie sa do prežívania iných – empatia (8 hodín)
3. Riešenie konfliktov – výchova k zmierlivosti (5 hodín)
4. Pomoc, darovanie, delenie sa (9 hodín)
5. Naša škola (6 hodín)

Obsah tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Pravda v živote ľudí. Otvorená komunikácia – pravdivosť a objektívnosť. Zdroje informácií. Pravda o sebe a jej prijatie, pravda o iných. Rizikové situácie v živote detí. Odmietnutie zla a negatívnych ponúk.

2. Vcítanie sa do prežívania iných – empatia

Empatia. Radosť a smútok v živote ľudí. Súcit a spoluúčasť so slabšími, chorými, zdravotne a sociálne znevýhodnenými ľuďmi. Vcítanie sa do situácie spolužiakov.

3. Riešenie konfliktov – výchova k zmierlivosti

Právo na omyl. Omyl a zákernosť. Odpúšťanie v medziľudských vzťahoch. Sebaovládanie v konfliktných situáciách. Upevňovanie vzájomnosti. Súťaživosť a kooperácia.

4. Pomoc, darovanie, delenie sa

Vnímanie a prežívanie prosociálnosti. Materiálna a nemateriálna pomoc. Podelenie sa a darovanie v rámci rodiny a žiackeho kolektívu. Odmietnutie dobra inými.

5. Naša škola

Naša škola. Príslušnosť k našej škole. Účasť žiakov na úspechoch i problémoch školy.

V rámci predmetu etická výchova v treťom ročníku budeme rozvíjať prierezové témy environmentálnej výchovy, dopravnej výchovy, osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

5. Výkonový štandard

Žiak na konci 3. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- vyhodnotiť pravdivé informácie o sebe
- preveriť si informácie o iných

- rozpoznať rizikové situácie a negatívne ponuky
- zahrať formou scény situácie s negatívnymi ponukami
- uviesť príklady na situácie, v ktorých prejavuje súcit a pochopenie
- poukázať na dôležitosť radosti vo svojom prostredí
- prejaviť spoluúčasť a pochopenie iných v problémových situáciách
- uznať právo človeka na omyl
- rozlíšiť omyl od zákernosti
- diskutovať o možnostiach nápravy omylu
- porozumieť významu odpúšťania a komunikácie v konfliktných situáciách
- formulovať rôzne typy žiadosti o prepáčenie
- vysvetliť rozdiel medzi materiálnou a nemateriálnou pomocou
- uviesť príklady pomoci v rámci triedy a rodiny
- pomáhať si navzájom
- vymenovať pozitívne stránky svojej školy
- uviesť príklady problémov, ktoré sa v škole vyskytujú
- navrhnúť svoj príspevok k dobrej atmosfére v škole

6. Pedagogické stratégie

Pre dosiahnutie cieľov výuky budú na vyučovacích hodinách využívané metódy, ktoré podporujú socializáciu detí a učenie sa cez zážitok: dialóg a diskusia, zážitkové (skúsenostné) metódy, učenie posilňovaním žiadúceho správania, učenie disciplinovaním. Aj keď zážitkové metódy budú v prevahe, budú sa prelínať s tzv. klasickými metódami. Jednotlivé cvičenia a techniky v etickej výchove nazývame aktivitami. Budú mať prevažne podobu hry, hranie rolí a scény (dramatizácia). V rámci vyučovacieho procesu bude uplatňovaný diferencovaný a individuálny prístup k začleneným žiakom.

7. Učebné zdroje

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová: Etická výchova v 3. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov, 2006

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová, Mgr. Mária Otottová: Etická výchova pre 3. ročník základnej školy, pracovné listy

8. Hodnotenie predmetu

Žiaci budú hodnotení podľa Metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

Štvrtý ročník

1 hodina týždenne, 33 hodín ročne

1. Charakteristika predmetu

Vzdelávací obsah učiva je rozdelený na päť tematických celkov:

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Reálne a zobrazené vzory

Rozvoj tvorivosti a iniciatívy

Dohovor o právach dieťaťa

Náš región – naša vlasť

V tematickom okruhu Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch žiaci rozpoznávajú vhodné a nevhodné správanie voči osobám opačného pohlavia, opisujú rozdiely správania medzi chlapcami a dievčatami.

Tematický okruh Reálne a zobrazené vzory rozlišujú na príkladoch pozitívne i negatívne vplyvy televízie a iných komunikačných prostriedkov, vyjadrujú svoj názor na prečítanú knihu a oboznamujú sa s prosociálnymi vzormi.

V tematickom celku Rozvoj tvorivosti a iniciatívy hľadajú kvality človeka využité pre spoločné dobro, oboznamujú sa s tvorivosťou, iniciatívnosťou a vytrvalosťou pri riešení každodenných problémov.

V rámci tematického okruhu Dohovor o právach dieťaťa žiaci poznávajú ľudské práva a práva detí a povinnosti detí vyplývajúce z ich práv.

V poslednom tematickom okruhu Náš region – naša vlasť rozširujú poznatky o svojom regióne.

2. Ciele predmetu

Cieľom etickej výchovy v štvrtom ročníku je naučiť sa aktívne participovať na živote regiónu, osvojiť si prvky prosociálneho správania, poznať ľudské práva a práva detí.

3. Kľúčové kompetencie

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- vyjadruje sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- rozumie rôznym typom textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať
- na základnej úrovni využíva technické prostriedky medziosobnej komunikácie
- získava schopnosť sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov
- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, vie rozoznať ozajstný problém, premýšľa o jeho príčinách a navrhne riešenie podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti
- rešpektuje kultúrnu rozmanitosť a preukazuje záujem o primeranú formu medzikultúrnej komunikácie
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápaným a spolupracujúcim) spôsobom
- vytvára si pozitívny sebaobraz, ktorý podporuje žiacku sebadôveru a sebarozvoj

- uvedomuje si vlastné potreby a aktívne využíva svoje možnosti
- uvedomuje si svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti
- sústreďuje sa na kvalitu a vhodnosť svojho výberu voľných činností, aktívne si chráni svoje fyzické a duševné zdravie
- dokáže sa vyjadrovať na úrovni základnej kultúrnej gramotnosti prostredníctvom umeleckých a iných vyjadrovacích prostriedkov
- cení si a rešpektuje kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície
- kontroluje vlastné konanie (vrátane násilných a sebazničujúcich modelov konania) a vie odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov
- uvedomuje si svoje práva a povinnosti a aktívne ich realizuje
- účinne spolupracuje v skupine, podieľa sa na vytváraní triednych a celoškolských pravidiel, je zodpovedný a dodržiava dohody
- ochotne prijíma nové nápady, prípadne sám prichádza s novými nápadiami a postupmi, diskutuje o nich, prispieva k spoločnej práci
- podieľa sa na vytváraní podporujúcej a motivujúcej sociálno-emočnej klímy v triede a dobrých medziľudských vzťahov
- rešpektuje vkus iných ľudí a primerane veku dokáže vyjadriť svoj názor a vkusový postoj
- pozná základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu)
- správa sa kultúrne, kultivovane, primerane okolnostiam, situáciám, sociálnym pozíciám a rolovým funkciami
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr

4. Obsahový štandard

Prehľad tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch (9 hodín)
2. Reálne a zobrazené vzory (7 hodín)
3. Rozvoj tvorivosti a iniciatívy (6 hodín)
4. Dohovor o právach dieťaťa (6 hodín)
5. Naš región – naša vlasť (5 hodín)

Obsah tematických celkov

1. Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch

Tolerancia a ústretovosť vo vzťahoch. Zlaté pravidlo mravnosti. Rešpekt a úcta. Rovnoprávnosť mužov a žien. Komunikačné zručnosti v medziľudských vzťahoch. Kultivované správanie k osobám opačného pohlavia.

2. Reálne a zobrazené vzory

Vzor správania. Komunikačné prostriedky a ich úloha. Prosociálne vzory v okolí dieťaťa. Čitateľský návyk – zdroj prosociálnych zdrojov.

3. Rozvoj tvorivosti a iniciatívy

Záujmy rozvíjajúce osobnosť človeka. Kvality človeka využité pre spoločné dobro. Tvorivosť, iniciatívnosť a vytrvalosť pri riešení každodenných problémov.

4. Dohovor o právach dieťaťa

Ľudské práva. Práva detí. Detská práca. Solidarita a prijatie odlišností. Povinnosti detí vyplývajúce z ich práv.

5. Naš región – naša vlasť

Región. Dedina. Mesto. Vlasť. Slovensko. Vlastenectvo.

V rámci predmetu etická výchova v štvrtom ročníku budeme rozvíjať prierezové témy environmentálnej výchovy, dopravnej výchovy, osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

5. Výkonový štandard

Žiak na konci 4. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- opísať rozdiely správania medzi chlapcami a dievčatami
- rozpoznať vhodné a nevhodné správanie voči osobám opačného pohlavia
- rozpoznať situácie, kde je potrebné ticho a počúvanie
- rozlíšiť na príkladoch pozitívne i negatívne vplyvy televízie a iných komunikačných prostriedkov
- uviesť príklady prosociálnych ľudí zo svojho okolia
- vyjadriť svoj názor na prečítanú knihu
- uviesť príklady vzájomnej užitočnosti
- vymenovať iniciatívy, kde môže preukázať svoj vzťah k ochrane prírody a životného prostredia
- pripraviť si iniciatívy na ochranu prírody
- vymenovať päť práv dieťaťa
- rozpoznať, ktoré práva dieťaťa sa dodržujú alebo porušujú v jeho prostredí
- vysvetliť potrebu solidarity s deťmi, ktoré dlhodobo trpia nedodržiavaním ich práv
- zapojiť sa do aktivity, ktorá podporuje solidaritu
- vymenovať päť povinností, ktoré má voči iným ľuďom
- priradiť svoje bydlisko do lokality regiónu
- pomenovať špecifiká, krásy i možnosti svojho regiónu
- napísať list priateľovi, v ktorom bude vykreslený jeho región
- zostaviť prezentáciu, v ktorej predstaví svoj región
- navrhnúť akciu na pomoc svojmu regiónu

6. Pedagogické stratégie

Pre dosiahnutie cieľov výuky budú na vyučovacích hodinách využívané metódy, ktoré podporujú socializáciu detí a učenie sa cez zážitok: dialóg a diskusia, zážitkové (skúsenostné) metódy, učenie posilňovaním žiadúceho správania, učenie disciplinovaním. Aj keď zážitkové metódy budú v prevahe, budú sa prelínať s tzv. klasickými metódami. Jednotlivé cvičenia a techniky v etickej výchove nazývame aktivitami. Budú mať prevažne podobu hry, hranie rolí a scény (dramatizácia). V rámci vyučovacieho procesu bude uplatňovaný diferencovaný a individuálny prístup k začleneným žiakom.

7. Učebné zdroje

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová: Etická výchova v 4. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov, 2007

PaedDr. Eva Ivanová, PhDr. Ľubica Kopinová, Mgr. Mária Otottová: Etická výchova pre 4. ročník základnej školy, pracovné listy

8. Hodnotenie predmetu

Žiaci budú hodnotení podľa Metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.